

עין משפט
נר מצוה

קלו:

רבי יוחנן סבר לא קנה לוקח. תימה אם כן אמאי אטריך תקנת אושא דאשה שמכרה בנכסי מלוג צחי בעלה ומתה דלא עשמה ולא כלום (לקמן דף קלט:) ^א וי"ל דמיידי כגון שכתב לה דין ודברים אין לי בפירות נכסין וצפירות פירותיך^ב ולא כתב בנכסין דא"כ היה מכרה קיים כדאמר בהכותב (כתובות דף פג, וש) אי נמי התם קנין פירות דבעל דלא הוי אלא מדרבנן ולא מזכרי לכמוז מהיום ולא הוי כקנין הגוף לכך אצטריך תקנת אושא^א:

לא קנה לוקח. פי' ריב"ם יוחזרו ליורשי הבן ולא יוכלו לקוחות לומר אביך זצין ואת מפקת כדאמרין בסוף מי שמת (לקמן דף קנט, ושם ד"ה וימירו) דאף על גב דהכא לא שייך טעמא דלקמן משום שיאמר הבן אנה מכח אבא דאבא דאבא קאמינא דא"כ יקשו אחי האב האב חלקם כיון שאינו בא מכח אביו אלא מכח זקינו אלא היינו טעמא שיחזרו ליורשי הבן משום דנמימת הבן נפלו נכסים לפניו בנו וכשמת זקינו קנאם הבן בצקר ממילא ואחר כך יישם בן הבן^א וקשה דלמר בסמוך מהו דמימא ליה ולא יקשו הלקוחות בזמיתם האב כי אם ליורשי הבן ויש לומר דשפיר קרי ליה בן בנו נפשיה לגבי לוקח ולא דמי לנכסי לך ואחרין לפלוני ואחרי אחרין לפלוני דאם מת שני צחי ראשון יחזרו נכסים ליורשי ראשון ולא אמר כיון שקנה הגוף לשלישי לבסוף הוי כנופל לפניו בזמיתם השני שהרי לא הקנה לו כלום עד אחר שיכה שני ואפי' לרב ענן דלומר לעיל (דף קכז:) לירתי ולא לירתי ירתי דלדידיה אם אמר נכסי לך ואחרין לפלוני אם מת שני **א**) לא יחזרו ליורשי שני לא דמי להכא דיותר יש לו לראשון בנכסים מאלבא דהתם אם מכר ראשון כל הנכסים מכורים ועולם דהלכתא כרבנן שמעון אין יכול לומר דלאמר אין עמי אלא מה ששיר ראשון אבל הכא אין האב יכול לומר דלא עמי שזמית לך יחזרו ליורשי הבן והתם ליורשי ראשון:
מביא ואינו קורא. פי' בקוטרס מביא משום דלדמתך קרינא ציה ואינו קורא דלא קרינא ציה מן האדמה אשר נתתה לי ונראה שתקנו מדרבנן להביא משום קנין פירות אבל קריאה לא מדאמרין בהמוכר את הספינה (נעלי דף פב.) משום דמיחזי כשיקרא או משום דלמי לאפקעי מתרומה ומעשר:

והתנאי יחזרו בנכים ליורשי נותן. פירש בקוטרס וקשה לר' יוחנן דלמר קנין פירות כקנין הגוף דמי ומשני תנאי היא דפליגי בקנין פירות אי הוי כקנין הגוף או לא ואין נראה דהרבה תנאים מצינו דפליגי בקנין פירות בזהדיא יותר מאלו גבי מוכר עבדו על מנת שישמשו שלשים יום בחזקת הבתים (נעלי דף ג, ושם)^א ועוד **ב**) דלדבריו לא גרסינן אלא אחרין תנאי היא ונראה דלר"ל פריך דשני אחרין שאני והכי פריך אי אמרת בשלמא דלחרין לא שאני אלא ההיא דיחזרו ליורשי ראשון הוי טעמא משום דקסבר קנין פירות כקנין הגוף דמי כר"י **א**) א"ש דמצינו הרבה תנאים דפליגי בצי אלא אי אמרת דההיא דיחזרו ליורשי ראשון סברא נמי בעלמא דלאו כקנין הגוף דמי והכא משום דלחרין שאני והתניא יחזרו ליורשי נותן והא אין סברא לומר דסבירא ליה דלחרין לאו כלום דלא מצינו פלוגתא בצי ומשני אלא אחרין תנאי היא כלומר לעולם קמייתא נמי כריש לקיש ואחרין נמי תנאי היא כדמיימי דפליגי רבי ורבן שמעון בן גמליאל בלחרין דרבי סבר אחרין לאו כלום היא ולא הקנה לו אלא פירות ורשב"ג סבר אחרין שאני והשתא הוי כולוהי כריש לקיש והלכתא כותיה^א: **ג**) גלינן. נראה דמיימי כקנין הגוף אי לאו דהא טעמא דרשב"ג אין לו לשני אלא מה ששיר הראשון ע"כ משום דלמר אחרין דמשום קנין פירות גרידא פשיטא דלא היה יכול למכור כמו האב דאינו יכול למכור. (ע"כ:) (רש"א) אבל

והתנאי יחזרו בנכים ליורשי נותן. פירש בקוטרס וקשה לר' יוחנן דלמר קנין פירות כקנין הגוף דמי ומשני תנאי היא דפליגי בקנין פירות אי הוי כקנין הגוף או לא ואין נראה דהרבה תנאים מצינו דפליגי בקנין פירות בזהדיא יותר מאלו גבי מוכר עבדו על מנת שישמשו שלשים יום בחזקת הבתים (נעלי דף ג, ושם)^א ועוד **ב**) דלדבריו לא גרסינן אלא אחרין תנאי היא ונראה דלר"ל פריך דשני אחרין שאני והכי פריך אי אמרת בשלמא דלחרין לא שאני אלא ההיא דיחזרו ליורשי ראשון הוי טעמא משום דקסבר קנין פירות כקנין הגוף דמי כר"י **א**) א"ש דמצינו הרבה תנאים דפליגי בצי אלא אי אמרת דההיא דיחזרו ליורשי ראשון סברא נמי בעלמא דלאו כקנין הגוף דמי והכא משום דלחרין שאני והתניא יחזרו ליורשי נותן והא אין סברא לומר דסבירא ליה דלחרין לאו כלום דלא מצינו פלוגתא בצי ומשני אלא אחרין תנאי היא כלומר לעולם קמייתא נמי כריש לקיש ואחרין נמי תנאי היא כדמיימי דפליגי רבי ורבן שמעון בן גמליאל בלחרין דרבי סבר אחרין לאו כלום היא ולא הקנה לו אלא פירות ורשב"ג סבר אחרין שאני והשתא הוי כולוהי כריש לקיש והלכתא כותיה^א: **ג**) גלינן. נראה דמיימי כקנין הגוף אי לאו דהא טעמא דרשב"ג אין לו לשני אלא מה ששיר הראשון ע"כ משום דלמר אחרין דמשום קנין פירות גרידא פשיטא דלא היה יכול למכור כמו האב דאינו יכול למכור. (ע"כ:) (רש"א) אבל

רוצה ראשון יכול למכור הגוף כדלקמן: והסניא יחזרו ליורשי נותן. ליורשי נותן דקנין פירות דראשון לאו כקנין הגוף דמי וכ"ש קנין

יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא

לא קנה לוקח. אפילו לכשימות האב אחר כך שמעולם לא היו ראוין לצבא לידי הבן אלא יחזרו לשאר יורשי האב. ומיהו אם לא מכרן הבן צחי האב היה מודה רבי יוחנן שאף על פי שמת הבן ואחר כך מת האב אפילו הכי יורשי הבן יורשין את מתנתו ולא יורשי האב אבל גבי מכירה הרי

סילק נפשו משעת מכירה וגם לא בא לידו שיוכל הלוקח לזכות מכמו. ובפרק החובל בצבא קמא^א מפרש לפלוגתיהו הכי רבי יוחנן אמר לא קנה לוקח אמר לך כי קתני מתנימין מכר הבן אין ללוקח עד שימות האב הא כי מייית אית ליה ללוקח דלא מת הבן צחי האב דלמו להו לדידיה דבן אבל מת הבן צחי האב דלא אתו לדידיה דבן כי מייית אב נמי לית ליה ללוקח אלמא קנין פירות כקנין הגוף דמי וכי זצין לאו לדידיה זצין ריש לקיש אמר קנה לוקח אמר לך כי קתני מתניי מכר הבן אין ללוקח עד שימות האב כי מייית מיהא אית ללוקח לא שגא לא מת הבן צחי האב דלמו לדידיה דבן לא שגא מת הבן צחי אית ליה לאמו דלא אתו לדידיה דבן קנין לוקח אמר דמי וכי זצין לאו כקנין הגוף דמי וכי זצין דדידיה זצין: **קנין פירות**. שיש לו לאב כאליו הגוף קניו לו דמי ולא היה הבן יכול למכור אלא ע"מ דלמו לדידיה וכיון דלא אתו לדידיה לא קני לוקח ומיהו אם לא מכרן הבן ולא סילק נפשו מהם ומת הבן צחי האב לכשימות האב יירש בן הבן את זכות אביו שהיה לו בפרקע: **וקורא**. מתקרא ככורים דקרינא ציה האדמה אשר נתתה לי **ה'** (דברים לו): **מביא ואינו קורא**. שאינו יכול לקרות האדמה אשר נתתה לי ומיהו בהבאה שייך בקנין הגוף דמי משום דכל לגבי נפשיה אפילו במקום צריה נפשיה ליה וכיון דעבד דלית פירות לעלמו פירות שיר בקנין הגוף דלמו אבל לגבי מוכר שדהו לפירות מודי רבי יוחנן לריש לקיש דקנין פירות שמקנה לאחרים לאו כקנין הגוף דמי דבכל דוכתא נפשיה עדיפא ליה ומשום דשמעינן לה מתירוניה דריש לקיש לא חשש הגמרא לפרש כן. ולר"ל נמי אי איתמר בזה בזה קאמר ריש לקיש משום דאבא לגבי צריה אחולי אחיל אבל לגבי מוכר שדהו לפירות אימא מודי ליה לרבי יוחנן דקנין פירות כקנין הגוף דמי קמ"ל: **מס השני**. אחרי הראשון קנה שלישי: **יחזרו נכסים ליורשי ראשון**. כלומר כשימות הראשון יורשיו יורשין מכמו שהרי לא יזכה לשלישי אלא מכח השני דהא לא קאמר לראשון נכסי לך ואחרין לפלוני ואם אין פלוני יתנו לפלוני השלישי וכיון דשני לא זכה שלישי נמי לא יקנה אלא יורשי ראשון יירשו להני נכסים ואע"ג דלא הוי קניין לראשון אלא לאכול פירותיהן כל ימי חייו דהא קאמר ליה ואחרין לפלוני אפי' הכי כיון דאין אחרין קיים זכו יורשי ראשון בגוף ופירות. אי אמרת בשלמא קנין פירות הוי חשוב כקנין הגוף הלכך איכא למימר יחזרו ליורשי ראשון שהרי הפירות קניין לו ובקנין הגוף דמי דאע"ג דהמוכר שדהו לפירות לא קנה בעל הפירות את הגוף משום קנין פירות כקנין הגוף היינו משום דבהדיא פירות מכר לו ולא גוף והכי הוא כמי שאמר לו ואחר אותו זמן יהא הגוף והפירות שלי אבל הכא לא שייך לעלמו כלום אלא לשליש נתן את הגוף ולראשון ולשני נתן את הפירות וכיון דאיכא תרתי שיש לראשון קנין פירות דקקנין הגוף דמי וגם סילק הנותן עלמו מגוף ופירות הלכך יחזרו ליורשי ראשון אלא אי איתא דלאו כקנין הגוף דמי מאיה טעם יחזרו לראשון: **יחזרו ליורשי נוסן מינעיו** ליש. שהרי לראשון נתן פירות ואין אחריו איש שקבל לא הגוף ולא פירות הלכך יחזרו לנותן או ליורשיו: **אחרין שאני**. דמשמע דגוף ופירות נתן לראשון דהא בזהדיא פריש אחרין יירש פלוני והא ליתיה דלירש הלכך ישארו ציד יורשי ראשון דהכי קאמר ליה כל ימי חיין יהא הכל שלך הפרי והגוף ומה שישתייר אחרין יקבל פלוני ואם היה לר' יוחנן פריך אע"ג דאיכא למימר אחרין שאני אפילו הכי יחזרו פירות דעלמא דלאו כקנין הגוף דמי כריש לקיש וקשיא לרבי יוחנן:

חייב דכתיב [שם] אשר תביא מאלרך שהרי שיעבד לו יניקת הקרקע

לפירותיו: **אחולי אחיל ליש**. גופא לגמרי וקנין פירות דאית ליה לא ליהוו קנין הגוף. וה"ה הוה מצי למימר דאי איתמר בזה בזה קאמר ר' יוחנן דקנין פירות כקנין הגוף דמי משום דכל לגבי נפשיה אפילו במקום צריה נפשיה עדיפא ליה וכיון דעבד לעלמו פירות שיר בקנין הגוף דלמו אבל לגבי מוכר שדהו לפירות מודי רבי יוחנן לריש לקיש דקנין פירות שמקנה לאחרים לאו כקנין הגוף דמי דבכל דוכתא נפשיה עדיפא ליה ומשום דשמעינן לה מתירוניה דריש לקיש לא חשש הגמרא לפרש כן. ולר"ל נמי אי איתמר בזה בזה קאמר ריש לקיש משום דאבא לגבי צריה אחולי אחיל אבל לגבי מוכר שדהו לפירות אימא מודי ליה לרבי יוחנן דקנין פירות כקנין הגוף דמי קמ"ל: **מס השני**. אחרי הראשון קנה שלישי: **יחזרו נכסים ליורשי ראשון**. כלומר כשימות הראשון יורשיו יורשין מכמו שהרי לא יזכה לשלישי אלא מכח השני דהא לא קאמר לראשון נכסי לך ואחרין לפלוני ואם אין פלוני יתנו לפלוני השלישי וכיון דשני לא זכה שלישי נמי לא יקנה אלא יורשי ראשון יירשו להני נכסים ואע"ג דלא הוי קניין לראשון אלא לאכול פירותיהן כל ימי חייו דהא קאמר ליה ואחרין לפלוני אפי' הכי כיון דאין אחרין קיים זכו יורשי ראשון בגוף ופירות. אי אמרת בשלמא קנין פירות הוי חשוב כקנין הגוף הלכך איכא למימר יחזרו ליורשי ראשון שהרי הפירות קניין לו ובקנין הגוף דמי דאע"ג דהמוכר שדהו לפירות לא קנה בעל הפירות את הגוף משום קנין פירות כקנין הגוף היינו משום דבהדיא פירות מכר לו ולא גוף והכי הוא כמי שאמר לו ואחר אותו זמן יהא הגוף והפירות שלי אבל הכא לא שייך לעלמו כלום אלא לשליש נתן את הגוף ולראשון ולשני נתן את הפירות וכיון דאיכא תרתי שיש לראשון קנין פירות דקקנין הגוף דמי וגם סילק הנותן עלמו מגוף ופירות הלכך יחזרו ליורשי ראשון אלא אי איתא דלאו כקנין הגוף דמי מאיה טעם יחזרו לראשון: **יחזרו ליורשי נוסן מינעיו** ליש. שהרי לראשון נתן פירות ואין אחריו איש שקבל לא הגוף ולא פירות הלכך יחזרו לנותן או ליורשיו: **אחרין שאני**. דמשמע דגוף ופירות נתן לראשון דהא בזהדיא פריש אחרין יירש פלוני והא ליתיה דלירש הלכך ישארו ציד יורשי ראשון דהכי קאמר ליה כל ימי חיין יהא הכל שלך הפרי והגוף ומה שישתייר אחרין יקבל פלוני ואם היה לר' יוחנן פריך אע"ג דאיכא למימר אחרין שאני אפילו הכי יחזרו פירות דעלמא דלאו כקנין הגוף דמי כריש לקיש וקשיא לרבי יוחנן:

ה"ג

מסורת הש"ס

^[א] (שבת קלה, וט"ז, ב) צ"ב לו, גיטין מז, א) [נעלי קסט:; ד] [נחא:; ט] [ועי' מוס' צ"ק פס: ד"ה בלושא ומוס' כמותות ג, ד"ה העבל ומוס' בימות לו: ד"ה קנין],

הגהות הב"ח

א) תוס' ד"ה לא קנה וסי' אם מת שני בחיי ראשון לא יחזרו ליורשי שני: **ב**) ד"ה והתניא וסי' דלדבריו לא גרסי'. ר"צ כלומר והוא מימה למחוק גירסתא סיא כדזב הספרים: **ג**) בא"ד כקנין הגוף דמי כר"י וההיא דיחזרו ליורשי נותן סבר לאו כקנין הגוף דמי כר"ל איש דלמני הרבה מנאס:

מוסף רש"י

אמר ר' יוחנן לא קנה לוקח. אפילו לכשימות האב, דקנין פירות שהיה לו לאב בנכסים הללו כקנין הגוף דמי, ואין מכירה הבן מכירה, ומתנימין דקמיני אין ללוקח הבן כלום עד שימות האב, הא דקנינא אבא ע"ז לו, התם דמות האב צחי הבן ומקיימת המתנה, ומה מכר האבון לשני עד זכות אבא דלמו, אבל מת הבן לא בא זכות לרבי (יבמות לו), המוכר שדהו לפירות. שאל שאל לוקח פירות עד שיהיו ששים וחמור הקרקע לנעליה, וזמן שאין חובל טובא קאמר, דהיינו משגלו שעת ראובן ואשכנז גב שגלו מחלה מעבר הירדן ע"י כסחריק, עד חצות ירושלים, דאי זמן חובל טובא סתם מכירה לפירות היא שהרי סוסה לחור ביוכל (גיטין מז, א). מביא קורא. מביא ככורים וקורא ארמי אוכל אבי וכל הפרשה, וקורא אני זו הנה הבאתי את ראשית פרי האדמה אשר נתתה לי, צדקני פירות כקנין הגוף (ב"ב יג, וכו' וגיטין גיטין שם),

מוסף תוספות

א. הא כיון דאית ליה לבעל פרי הוריא ליה אשה לבעל אלא קנה דלית, ר"ן. **ב**. דאע"ג, ר' יוחנן, אית ליה לבעל פירות מציא מיד הלקוחות בשוים תקנת אושא. **ס**. ג. ומה שפיר רשב"ם וכו' ידורשי האב יורשים ולא בני הבן, לא נהירא וכו', דמכיון [ד]מת הבן בחיי האב, פקע המכר משיקרו ונשארו הנכסים ביד הבן, שעימ"ק בשם מוס' הרא"ש. **ד**. (דחבא) ודאי לא שייך בבכסים אלא למדת ימיו אבל (חבא) [ותם] כיון דקאמר בכסי לך יש במשמע לשון זה שהם שלו לגמרי ושלא יהא לשני אלא מה ששייר. רעט וינא. **ה**. ועוד וכו' הא כבר אית ליה לר' יוחנן ברייתא דסברה כוותיה ועל כרחך תנאי היא. שעימ"ק בשם מוס' הרא"ש. **ו**. ולר' יוחנן סברי תרוייהו קנין פירות כקנין הגוף דמי ואפי' לרבי לא מצי למזבן, מידו הדוחה האב במתני' שאינו יכול למכור הגוף דלית ליה לרבי טעמא דאחרין. **שם**.